

Nr 48

Bevillningsutskottets betänkande med anledning av motioner om beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar.

Yrkanden

1) de likalydande motionerna I: 17 av herr *Paul Jansson* och II: 20 av fru *Holmqvist*, vari hemställts, att riksdagen beslutar, att 53 § 4 mom. kommunalskattelagen och 6 § 4 mom. förordningen om statlig inkomstskatt erhåller nedan angivna lydelse:

”Har förmånstagare till pensionsförsäkring, som tagits annorledes än i samband med tjänst, på grund av förmånstagareförordnandet uppburit försäkringsbelopp före försäkringstagarens död eller har så skett på grund av gåva eller avtal om underhåll och äro omständigheterna sådana att försäkringstagaren icke vid utbetalning av motsvarande belopp till förmånstagaren skulle hava varit berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd, skall försäkringstagaren vara skattskyldig för beloppet. Vad nu sagts om försäkringstagaren skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den som vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne erhållit förfoganderätten till försäkringen.”

2) de likalydande motionerna I: 219 av fru *Grethe Lundblad* och herr *Ake Larsson* samt II: 258 av herr *Bergqvist m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en genomgripande översyn av beskattningsreglerna för P- och K-försäkringar med utgångspunkt från strävandena att åstadkomma ekonomisk jämlikhet i samhället;

3) motionen II: 935 av herr *Wennerfors*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att punkt 1 åttonde stycket av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen kompletteras med följande stadgande:

”Utan hinder därav må med pension avses tjänstepensionsförsäkring utformad enligt avtal mellan huvudorganisationer på arbetsmarknaden såvida ålderspensions upphörande eller nedsättning inträffar fr. o. m. den månad, då den försäkrade uppnår 67 års ålder och såvida, därjämte, det belopp som upphör att utbetalas, eller det belopp varmed pensionen nedsättes ej överstiger för år räknat fem gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring vid den tidpunkt då försäkringen tecknades.”

I enlighet med utskottets hemställan i memorial nr 47 har riksdagen beslutat uppskjuta behandlingen av förevarande motioner till innevarande års höstriksdag.

Gällande bestämmelser

I beskattningshänseende indelas livförsäkring fr. o. m. år 1951 i pensionsförsäkring (P-försäkring) och kapitalförsäkring (K-försäkring). För äldre livförsäkringar gäller särskilda övergångsbestämmelser som anger bl. a. när försäkringen är att anse som P-försäkring.

Helt skilda principer gäller för beskattningen av P-försäkring resp. K-försäkring. Principiellt sett innebär reglerna för P-försäkring i kommunal-skattelagen (1928: 370), KL, att försäkringstagaren och inte försäkringsanstalten blir beskattad för vad som erlagts i form av premier och för ränta på dessa. Beskattningen sker när pension eller annat belopp på grund av försäkringen faller ut. Tekniskt tillgår denna beskattning så att försäkringstagaren åtnjuter avdrag för den del av sin skattepliktiga inkomst som tas i anspråk för premie för P-försäkring. Försäkringsanstalten är inte skattskyldig vare sig för inbetalda sådana premier eller för avkastningen av dessa under den tid anstalten omhänderhar förvaltningen. Skattskyldighet inträder i stället för försäkringstagaren när han uppbär ersättning på grund av försäkringen. Ersättningen utgör skattepliktig inkomst för honom allteftersom den blir tillgänglig för lyftning. Efter avdrag för försäkringsanstaltens omkostnader m. m. består utfallande ersättning av inbetald premie och upplupen ränta på denna.

I fråga om K-försäkring innebär beskattningsreglerna att både försäkringstagaren och försäkringsanstalten träffas av skatten på försäkringen. Försäkringstagaren saknar — med undantag för det av sociala skäl motiveerade schablonavdraget enligt 46 § 2 mom. 3) KL — rätt till avdrag för erlagd premie. Den del av hans skattepliktiga inkomst som används för premiebetalning blir därför beskattad hos honom. Försäkringsanstalten är skattskyldig för avkastning av inbetalda premier som anstalten förvaltar och gör räntebärande. En fullständig inkomstbeskattning har därför skett när en K-försäkring utfaller. Sådan försäkringsersättning är följaktligen vid taxering för inkomst skattefri för mottagaren.

Av punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL framgår att livförsäkring, som inte är P-försäkring, är att anse som K-försäkring. Försäkring, som enligt KL skall anses som P-försäkring, skall vara meddelad i här i landet bedrivna försäkringsrörelse och får inte avse andra försäkringsbelopp än följande.

1. Ålderspension som utgår högst så länge den försäkrade lever.
2. Invalidpension som utgår högst så länge den försäkrade är arbetsförmögen eller har nedsatt arbetsförmåga.
3. Efterlevandepension.
4. Kapitalbelopp som är förenat med ålders-, invalid- eller efterlevandepension och som utgår i samband med att pensionen börjar utbetalas eller upphör eller försäkringen upphör.

Ålderspension får inte börja utgå vid lägre ålder än 55 år om inte lägre pensionsålder kan anses skäligen med hänsyn till den försäkrades yrke eller andra omständigheter, exempelvis varaktig arbetsoförmåga. En ålderspension kan vara antingen livsvarig eller temporär. Är den temporär måste den för att räknas som ålderspension utgå under minst fem år eller — i fråga om pension som upphör tidigast då den försäkrade fyller 63 år — under minst ett och ett halvt år.

I försäkringsavtal som omfattar invalidpension får inskrivas att pensionen skall vara temporär. Även denna pension måste emellertid då utgå under minst fem år efter det arbetsförmågan inträtt.

Som efterlevandepension på grund av försäkring räknas i beskattningshänseende sådan pension som efter den försäkrades död utgår högst så länge viss person eller vissa personer som anges i försäkringsavtalet lever. Skall en sådan efterlevandepension enligt försäkringsavtalet upphöra eller nedsättas viss tid efter den försäkrades död får denna tid inte understiga fem år. Efterlevandepension kan således vara antingen livsvarig eller temporär i minst fem år.

Ålderspension, invalidpension och efterlevandepension som utformats enligt de nämnda bestämmelserna kan betecknas som i beskattningshänseenden "rena" P-försäkringar. Det förekommer emellertid även att försäkring som avser pension kan innehålla villkor av innebörd att pensionen skall utgå under ett visst garanterat antal år efter den försäkrades död och oberoende av viss pensionstagares liv. Den ersättningsberättigade behöver inte vara namngiven utan endast angiven, exempelvis "mina barn". Sådan försäkring med garanti anses som P-försäkring avseende efterlevandepension om en rad i KL (punkt 1 av anvisningarna till 31 §) uppställda förutsättningar är uppfyllda. Pensionen kallas i detta fall försörjningsränta. P-försäkring som innefattar försörjningsränta får enligt uttrycklig bestämmelse inte återköpas.

En P-försäkring kan innehålla utfästelse inte endast om pension utan även om visst kapitalbelopp. Detta belopp får då inte överstiga det sammanlagda årsbeloppet av den avtalade ålders- eller invalidpensionen, ökat i förekommande fall med det högsta årliga beloppet av efterlevandepension till make.

Meddelas en livförsäkring som en kombinerad P- och K-försäkring skall den uppdelas på de båda försäkringslagen. Uppdelningen skall i första hand ske med ledning av försäkringsvillkoren. En sådan uppdelning kan dock emellanåt vara omöjlig och får då i stället göras enligt särskilda bestämmelser.

Möjlighet finns för försäkringstagare att i försäkringsavtal om P-försäkring, för vilken premiebetalningen skall vara fullgjord inom fem år från det avtalet ingicks, genom särskilt förbehåll få försäkringen hänförd till kategorin K-försäkring (punkt 1 av anvisningarna till 31 §). Ett för-

säkringsavtal kan också ändras så, att en P-försäkring helt eller delvis övergår till K-försäkring. Belopp som svarar mot premiereserven för K-försäkringen och övriga tillgodohavanden på grund av denna försäkring vid ändringstillfället skall då i beskattningshänseende anses som sådant belopp som utbetalts på grund av P-försäkring (första stycket punkt 10 av anvisningarna till 32 §). Beloppet är således skattepliktigt.

I försäkringsavtalslagen (102 och 103 §§) finns bestämmelser som reglerar möjligheten att insätta förmånstagare till försäkringsbelopp. Stadgandenas innebörd är i huvudsak följande.

Försäkringstagare kan, om han önskar att försäkringsbeloppet skall tillfalla annan, insätta denne som förmånstagare. Ett sådant förordnande kan i regel när som helst återkallas av försäkringstagaren, om han inte förbundit sig gentemot förmånstagaren att inte återkalla förordnandet. Efter försäkringstagarens död kan dock återkallelse inte ske.

För att förmånstagareförordnande skall bli giltigt fordras att förordnandet meddelas försäkringsgivaren skriftligen eller också att det genom försäkringsgivarens försorg antingen intas i eller antecknas på försäkringsbrevet. Några särskilda formella krav på förbindelse, varigenom förmånstagareförordnande görs oåterkalleligt, finns inte. Förbindelsen behöver därför inte delges försäkringsgivaren eller antecknas på försäkringsbrevet.

Beträffande återkallelse av förmånstagareförordnande gäller samma föreskrifter som för insättande av förmånstagare.

För att förhindra att förmånstagare till pensionsförsäkring insätts i syfte att erhålla en eljest inte medgiven eller avsedd avdragsrätt vid taxeringen, stadgas i 53 § 4 mom. KL, att beskattningen av belopp som utgår på grund av förmånstagareförordnande skall ske hos försäkringstagaren i fall då denne inte skulle varit berättigad till avdrag för beloppet, om han i stället direkt utbetalat det till förmånstagaren. Motsvarande bestämmelse finns intagen i 6 § 4 mom. förordningen om statlig inkomstskatt. Vidare skall enligt punkt 10 av anvisningarna till 32 § KL försäkringstagaren beskattas om han överlåtit pensionsförsäkringen till annan juridisk person än pensionsstiftelse.

Frågornas tidigare behandling

Vid 1969 års riksdag beslutades ändring av bestämmelserna om inkomstbeskattning av P-försäkring som meddelats i utomlands bedriven försäkringsrörelse (prop. 1969: 162; BeU 75). De nya bestämmelserna innebär att försäkringstagarens tidigare rätt till avdrag för premie för sådan försäkring slopats och att ersättning som utfaller på grund av försäkringen är skattefri i motsats till vad som tidigare var fallet. Försäkringen betraktas således i beskattningshänseende inte som P-försäkring utan som K-försäkring. Dessa bestämmelser är tillämpliga fr. o. m. 1970 års taxering. För för-

säkringar, som meddelats före den 1 januari 1969, gäller äldre bestämmelser om den avtalade premiebetalningen upphört före nämnda dag.

I en med anledning av prop. 1969: 162 väckt motion (II: 1308) begärdes en allmän översyn av beskattningsreglerna för P- och K-försäkringar.

Motionen behandlades i bevillningsutskottets betänkande nr 75, vari utskottet bl. a. anförde följande.

Utskottet är medvetet om att bestämmelserna rörande försäkringsbeskattningen också i andra hänseenden än det som behandlas i propositionen utnyttjas i skatteundandragande syfte. I detta sammanhang vill utskottet understryka departementschefens uttalande i propositionen att frågan om beskattningen av P-försäkringar, som meddelats i här i landet bedriven försäkringsrörelse, bör ytterligare övervägas.

I motionen II: 821 vid 1969 års riksdag yrkades att som P-försäkring i skatterättslig mening också skulle anses tjänstepensionsförsäkring, som enligt avtal upphör eller nedsätts fr. o. m. den månad, då den försäkrade fyller 67 år, och vars årsbelopp inte överstiger fem gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring vid den tidpunkt då försäkringen tecknades.

Bevillningsutskottet avstyrkte bifall till motionen i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 75 med följande motivering.

Med hänsyn till den gynnade ställning som P-försäkringarna intar i beskattningshänseende är det enligt utskottets mening ett oavvisligt krav att gränsen mellan sådana försäkringar och K-försäkringar inte utsuddas. Ett tillgodoseende av yrkandet i motionen skulle medföra att också rena kapitalutbetalningar kommer att hänföras till P-försäkringar. Utskottet anser för sin del ett sådant resultat inte godtagbart. Det är nämligen troligt att en sådan försäkringsform skulle komma att utnyttjas inte endast i pensioneringssyfte utan också för att uppnå andra fördelar i skattehänseende än som följer av gällande bestämmelser på området. Utskottet vill emellertid erinra om att möjligheter finns att på annat sätt trygga försörjningen under den korta tid det här är fråga om.

Motivering

I:17 och II: 20

Vid 1959 års riksdag beslutades att beskattning av belopp, som utgår på grund av P-försäkring och utbetalas till särskilt insatt förmånstagare, i vissa undantagsfall skall beskattas hos försäkringstagaren i stället för hos förmånstagaren. Lagstiftningen föranleddes av att dåvarande beskattningsregler på området utnyttjades till att erhålla eljest inte medgivna avdrag vid inkomsttaxeringen. Genom beslut av 1964 års riksdag ändrades bestämmelserna så att även tjänstepensionsförsäkring skall beskattas hos försäkringstagaren i de fall denne inte skulle ha varit berättigad till avdrag för beloppet, om han i stället utbetalat det till förmånstagaren.

Genom lagstiftning åren 1959 och 1964 har man stoppat missbruk av pen-

sionsförsäkringsinstitutet i ett hänseende, nämligen när överföringen sker genom förmånstagareförordnanden, men inte i de fall då överföringen sker på annat sätt, som är snarlikt, nämligen genom att försäkringsbrevet överlätes som gåva till egna barn eller barnbarn. Detta sker genom anteckning på pensionsförsäkringsbrevet.

En person med stora inkomster kan exempelvis inbetala 100 000 kr. till en försäkringsanstalt och göra avdrag för detta, vilket blir från översta skiktet av en inkomst, där marginals-katten är 60—80 %. Försäkringsanstalten förbinder sig att återbetala dessa 100 000 kr. med omedelbar början och med fördelning på t. ex. fem år, varvid denna återbetalning enligt samtidigt förordnande skall ske till vederbörande fyra minderåriga eller eljest studerande barn med 5 000 kr. per år och barn. För varje barn blir statsskatten 20 kr. per år (ortsavdrag + kommunalskatteavdrag 4 800 kr., kommunalt Ortsavdrag m. m. 2 500 kr.). Inkomstskatten blir alltså mycket blygsam i jämförelse med om inkomsten beskattas hos endast en person.

Till inkomstskatten kommer i vissa fall en obetydlig gåvoskatt som är en engångsavgift, i det nämnda exemplet med 100 000 kr. till fyra barn, cirka 2 %, gåvoskatteklass I vid t. ex. 70 % av premien, vilken skatt f. ö. ändå borde utgå vid kapitalöverföringen oavsett inkomstöverföringen. Om försäkringen träder i stället för underhållsavtal, t. ex. barnunderhåll vid hemskillnad eller äktenskapsskillnad, anses någon gåvoskatt icke skola utgå. För att utbetalningen till barnen skall börja omedelbart krävs att föräldern (givaren) är minst 55 år, men detta utgör inget större hinder, ty dels är det ganska vanligt att egna barn då ännu studerar, dels och kanske framför allt kan överföring ske till barnbarn. Flera exempel skulle kunna anföras.

Ett fall, som avgjorts av regeringsrätten i februari 1968, återfinns i dess årsbok 1968, notis Fi 504. I nämnda mål infortrade regeringsrätten yttranden från försäkringsinspektionen och från Svenska livförsäkringsbolags skattenämnd, som redogjort för ärendet i sitt yttrande nr 680. Nämndens dåvarande ordförande samt en ledamot — kammarrättsråd, tillika sakkunnig vid 1959 års förenämnda lagändring — uttalade att det "framgår klart att de avtalade försäkringarna icke äro avsedda att tillgodose något pensioneringsbehov" och att försäkringarna enligt deras uppfattning "tillkommit i syfte att kringgå bestämmelserna i 46 § 2 mom. 1) och 53 § 4 mom. kommunalskattelagen". Även inom regeringsrätten var meningarna delade. Tre ledamöter godtog avtalen, medan två ville underkänna dem och vägra avdrag för engångsbelopp som inbetalats till försäkringsanstalten och som denna sedan skulle under ett antal år återbetala till minderåriga barn (utan ränta). I detta fall var fadern, som betalat engångspremie, ej 55 år, varför medtagits även annan utomstående person som uppnått denna ålder. Från detta senare förfarande har Svenska livförsäkringsbolags skattenämnd avrått sina medlemmar. Ovannämnda regeringsrättsutslag visar de lagliga möjligheterna till överflyttning av inkomster till barn och barnbarn, om giva-

ren uppnått 55 års ålder. Enligt uppgift har försäkringsbolag engagerat sig i denna typ av avtal.

Av det anförda framgår att det också finns lagliga möjligheter att genom gåva eller annan överlåtelse via P-försäkring utbetala familjerättsliga underhållsbidrag till barn och sålunda kringgå bestämmelserna i 46 § 2 mom. 1).

Kapitalskatteberedningen har i sitt betänkandet (SOU 1969:54) endast snuddat vid detta speciella problem och då endast belyst det från arvs- och gåvoskattesynpunkt. Beredningen förutskickar (s. 158) att den i ett senare betänkande kommer att presentera åtskilliga förslag för att möjliggöra en bättre kontroll över benefika överföringar. Bland annat kommer att föreslås en uppgiftsplikt för försäkringsbolagen rörande sådana försäkringar som tillhör underårig men som gäller annan person. Den i motionen upptagna frågan kommer således inte att beröras av utredningen.

Det har inte varit möjligt att få uppgift om huruvida inkomstöverföringar av angivna slag är vanliga. Detta är emellertid av mindre vikt. Att möjligheten finns är avgörande för att en lagändring bör komma till stånd snarast. Fråga är om en lagändring nödvändigtvis måste föregås av utredning. I så fall borde motionen överlämnas till skatteutredningen om periodiskt understöd. Enligt motionärernas uppfattning är en lagändring så angelägen att en sådan i första hand bör prövas.

I: 219 och II: 258

Det erkänns allmänt att beskattningsreglerna för P- och K-försäkringar är mycket förmånliga för försäkringstagarna. Av sociala skäl har man ansett det vara önskvärt att medborgarna skaffar sig ett gott försäkringsskydd. Det kan emellertid konstateras att de stora förmögenhetsägarna i ökad utsträckning kommit att utnyttja dessa försäkringsformer i skatteundandragande syfte.

För personer med betydande inkomster och förmögenheter kan tecknandet av en P- eller K-försäkring många gånger bli mer en fråga om att göra en förmånlig kapitalplacering än att skaffa ett önskvärt försäkringsskydd. P- och K-försäkringar behöver inte tas upp som förmögenhetstillgångar vid deklarationen — man kan när som helst undandra staten en förmögenhet från beskattning genom att betala in stora belopp till en sådan försäkring. Om man tecknar en kapitalförsäkring behöver man inte heller betala någon skatt på kapitalinkomsten — i stället betalar försäkringsbolaget en skatt som bara utgör ca 20 % på avkastningen. I dagens läge kan det förekomma en avkastning på K-försäkringarna om ca 6 % netto. Om man jämför med vad detta motsvarar i beskattningsbar ränteinkomst, finner man att en person med 80 % marginalskatt skulle behöva ha en bankränta på inemot 30 % för att få en lika stor nettoavkastning. I samband med P-försäkringar gäller att försäkringstagaren inte bara motverkar skatteprogressiviteten genom att han får en jämnare tidsmässig fördelning av inkomsten utan dessutom kommer

betalningen av inkomstskatten att uppskjutas utan att det allmänna tillgodo- gör sig någon form av uppskovsränta.

För de stora kapitalägarna råder det således på försäkringsbeskattningens område exceptionellt gynnsamma beskattningsregler. Andelen stora försäkringar har också stigit mycket kraftigt de senaste åren. Årligen tecknas flera hundra P- och K-försäkringar på belopp om minst 1/2 milj. kr. vardera. Från jämlikhetssynpunkt finns det därför anledning att reformera beskattningen i följande avseenden:

1. De stora P- och K-försäkringarna las upp som förmögenhetstillgångar vid deklarationen.
2. Kapitalavkastningen utsätts för en ordentlig beskattning.
3. Premien för P-försäkring blir avdragsgill endast upp till ett begränsat belopp.

En reform av beskattningen bör inte innebära skärpta regler för småsparare. Man skulle således kunna undanta från beskattning de delar av försäkringsskyddet som inte motsvarar mer än 7 1/2 gånger ATP:s basbelopp.

Någon allmän översyn av beskattningsreglerna för P- och K-försäkringar pågår inte för närvarande. I prop. 1969: 162 redogör departementschefen för den starka kritik som remissinstanserna riktat mot ett förslag om att P-försäkring som meddelats i här i landet bedriven försäkringsrörelse skall anses som K-försäkring om den som är ersättningsberättigad på grund av försäkringen inte är bosatt i Sverige. Med anledning av den hårda remisskritiken uttrycker departementschefen tveksamhet inför detta förslag och anför att frågan om beskattning av P-försäkring som meddelats i här i landet bedriven försäkringsrörelse ytterligare bör övervägas.

I direktiven till kapitalskatteberedningen berörs försäkringsbeskattningen, och det sägs bland annat att utredningen skall söka förenkla denna beskattning. I kapitalskatteberedningens delbetänkande (SOU 1969: 54) behandlas försäkringsbeskattningen också så gott som uteslutande från rent tekniska utgångspunkter. Man förklarar att utredningen genom delbetänkandet kommit fram till en samlad helhetssyn och tagit ställning till praktisk taget samtliga frågor. Vad som återstår är att i detalj utarbeta en del mera tekniska förslag, bland annat rörande livräntebeskattningen.

Den översyn som är nödvändig när det gäller livräntebeskattningen är långt mer än en teknisk fråga. Det är i stället en fråga av stor principiell och ideologisk räckvidd.

II: 935

I punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen har noga angivits vilka krav som skall vara uppfyllda för att en livförsäkring skall vara att anse som P-försäkring i lagens mening. Där stadgas bl. a.:

”Skall enligt avtal om pensionsförsäkring ålderspension — — — upphöra eller nedsättas viss tid efter det pensionsåldern inträtt — — — må denna

tid icke understiga fem år eller, i fråga om ålderspension, som upphör tidigast då den försäkrade fyllt 63 år, ett och ett halvt år.”

Innebörden är alltså att man inte får avdragsrätt för en försäkring, vars förmån utgörs av periodiska utbetalningar under en period som understiger i princip fem år. En mycket vanlig typ av P-försäkring är den s. k. tjänstepensionen, numera vanligen utformad enligt det s. k. ITP-systemet. Sådan försäkring är i allmänhet ”samordnad” med den allmänna försäkringen, d. v. s. ålderspensionen (som i regel börjar utbetalas när den anställde fyller 65 år — beträffande kvinnor dock f. n. 62 år) minskas när pension enligt lagen om allmän försäkring börjar utgå (vid 67 år) med ett mot sistnämnda pension svarande belopp. Enligt den ovan citerade lagbestämmelsens huvudregel — femårsgränsen — skulle sådan anpassad tjänstepension icke vara att anse som P-försäkring i skattelagens mening.

Enligt de avtal om tjänstepension, vilka 1966 träffats för personal inom försäkringsbranschen, rekommenderades ”bolagen att välvilligt pröva framställning från tjänsteman, som uppnår pensionsåldern under första halvåret något av åren 1967—1974, att kvarstå i tjänst längst till den 30 juni respektive år”. Bestämmelsen har tillkommit för att vederbörande anställda ej i onödan skall gå förlustig ATP-pension enligt viss övergångsbestämmelse.

Sannolikt torde det ofta förekomma, att anställda efter pensionsålderns uppnående kvarstår i tjänst kortare tid och således i verkligheten får en högre pensionsålder än 65 år, detta vare sig det finns en avtalsbestämmelse, som den nyss citerade, eller icke. Det torde också ofta vara ett samhällligt intresse att pensionärens arbetskraft och erfarenhet på så sätt utnyttjas. Det kan emellertid lätt leda till att tjänstepensionen förlorar sin karaktär av P-försäkring i kommunalskattelagens mening, nämligen om den faktiska pensionsåldern överstiger 65 år och 5 à 6 månader. I fråga om tjänstepensionering av ITP-systemets typ torde riskerna för missbruk i skatteflyktsyfte vara mycket obetydliga.

Utskottet

I beskattningshänseende indelas livförsäkringar fr. o. m. år 1951 i pensionsförsäkringar (P-försäkringar) och kapitalförsäkringar (K-försäkringar). För P-försäkringar medges vid inkomsttaxeringen avdrag för erlagda premier, under det att utfallande belopp beskattas. I fråga om K-försäkringar får däremot premierna inte dras av vid taxeringen i vidare mån än med belopp, som ryms inom det s. k. försäkringsavdraget, och på dylik försäkring utfallande belopp utgör till följd härav inte skattepliktigt inkomst.

Som P-försäkring anses försäkring, som meddelats i här i landet bedriven försäkringsrörelse, förutsatt att inga andra försäkringsbelopp skall utgå än ålders-, efterlevande- eller invalidpension. Med ålderspension avses pension,

som fr. o. m. viss ålder — i regel 55 år — skall utgå högst under den försäkrades livstid.

Belopp, som utgår på grund av P-försäkring och utbetalas till särskilt insatt förmånstagare, skall beskattas hos försäkringstagaren i stället för hos förmånstagaren, om försäkringstagaren vid utbetalning av motsvarande belopp till förmånstagaren inte varit berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd.

Livförsäkring av annat slag än ovan nämnts anses som kapitalförsäkring.

Lagstiftningsyrkandet i motionerna I: 17 och II: 20 syftar till att undanröja möjligheterna till skattemässigt förmånliga inkomstöverföringar till barn eller andra genom sådana överlåtelser av P-försäkringar som sker i form av gåva eller i avsikt att fullgöra avtal om familjerättsliga underhållsbidrag. I motionerna I: 219 och II: 258 begärs översyn av beskattningsreglerna för P- och K-försäkringar i syfte att åstadkomma ekonomisk jämlikhet i samhället. Yrkandet motiveras bl. a. med att bestämmelserna för beskattning av livförsäkringar i ökad utsträckning utnyttjas för att undandra skatt.

Trots att olika åtgärder vidtagits på beskattningsområdet — senast vid 1969 års riksdag — för att förhindra att bestämmelserna rörande beskattningen av försäkringar utnyttjas i skatteundandragande syfte, finns fortfarande vissa möjligheter att via försäkringsavtal uppnå inte avsedda lättnader i beskattningen. Det torde inte vara ovanligt att en P-försäkring tecknas i annat syfte än att tillgodose behovet av pensionering. Som framgår av innehållet i motionerna finns f. n. legala möjligheter att dirigera utbetalningen av försäkringsbelopp, vilka rätteligen bör beskattas hos försäkringstagaren, på sådant sätt att denne indirekt erhåller avdrag för kostnader som enligt allmänna regler inte är avdragsgilla eller att han uppnår avsevärda skattemässiga förmåner. En sådan ordning är givetvis inte tillfredsställande.

De relativt förmånliga regler, som gäller i fråga om beskattningen av livförsäkringar, har sin grund i att det av sociala skäl ansetts önskvärt att medborgarna skaffar sig ett gott försäkringsskydd. Den omständigheten att under senare år den allmänna försäkringen successivt utbyggts och förbättrats bör enligt utskottets mening föranleda att gällande bestämmelser, vilka i sin nuvarande utformning främst gynnar försäkringstagare för vilka behovet av försäkringsskydd är minst och vilka erbjuder vissa möjligheter till skatteflykt, blir föremål för en översyn.

Chefen för finansdepartementet har i prop. 1969: 162 uttalat att frågan om beskattningen av P-försäkring, som meddelas i här i landet bedriven försäkringsrörelse, bör bli föremål för ytterligare överväganden. Någon utredning härom har ännu inte tillsatts. Av vad ovan anförts framgår att utskottet för sin del anser att nuvarande regler för beskattning av frivilliga försäkringar bör bli föremål för omprövning. Utskottet förordar därför att en utredning tillsätts med uppgift att överse bestämmelserna om beskattningen

av såväl P- som K-försäkringar. Med det anförda anser utskottet sig ha besvarat motionerna I: 17 och II: 20 samt I: 219 och II: 258.

Om pensionen inte är livsvarig måste den för att räknas som ålderspension enligt nuvarande bestämmelser utgå under minst fem år eller — i fråga om pension som upphör tidigast då den försäkrade fyller 63 år — under minst ett och ett halvt år.

I motionen II: 935 framställs ett lagstiftningsyrkande av innebörd att som P-försäkring också skall anses tjänstepensionsförsäkring, som enligt avtal upphör eller nedsätts fr. o. m. den månad, då den försäkrade fyller 67 år, och vars årsbelopp inte överstiger fem gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring vid den tidpunkt då försäkringen tecknades. Som motivering för yrkandet anføres att anställda med rätt till tjänstepension vid 65 år ofta kvarstår i tjänst viss tid efter uppnådd pensionsålder.

Inom ramen för den allmänna pensioneringen finns vissa möjligheter till variation i fråga om pensionsålder, men behov av kompletterande försäkringar har likväl ansetts föreligga. För att i rimlig utsträckning tillgodose detta behov har genom beslut vid 1960 års riksdag en jämkning skett i gränsdragningen mellan P-försäkringar och K-försäkringar i skatterättslig mening.

Vid ställningstagandet till det i motionen aktualiserade spörsmålet måste beaktas nödvändigheten av att man i skattelagstiftningen har en klar gräns mellan P-försäkringar och försäkringar av annat slag. En sådan gräns är påkallad med hänsyn till den gynnade ställning P-försäkringarna intar i skattehänseende. Denna gynnade ställning framträder bl. a. på så sätt att den skattskyldige genom att ta en P-försäkring kan uppnå en jämnare fördelning av sin beskattningsbara inkomst och därigenom mildra verkningarna av den statliga inkomstskattens progressivitet. Med hänsyn inte minst till önskvärdheten av en sund utveckling av försäkringsverksamheten är det enligt utskottets mening betydelsefullt att gränsen mellan P-försäkringar och K-försäkringar inte suddas ut. På grund härav och under hänvisning till den ovan begärda utredningen rörande försäkringsbeskattningen är utskottet inte berett tillstyrka bifall till motionen II: 935.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen

A) med anledning av motionerna I: 17 och II: 20 samt I: 219 och II: 258 i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning rörande beskattningen av pensions- och kapitalförsäkringar i enlighet med vad utskottet anfört;

B) avslår följande motioner i den mån de inte kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, nämligen

- 1) motionerna I: 17 och II: 20,
- 2) motionerna I: 219 och II: 258 samt
- 3) motionen II: 935.

Stockholm den 20 oktober 1970

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande

från första kammaren: herr John Ericsson (s), fröken Ranmark (s), herrar Tistad (fp), Wärnberg (s), Tage Johansson* (s), Wirmark (s), Levin (fp), Gösta Jacobsson (m) och Karl Pettersson* (m); samt

från andra kammaren: herrar Brandt (s), Engkvist (s), Vigelsbo (cp), Kristenson (s), Carlstein (s), Nyström* (s), Wikner (s), Larsson i Umeå (fp), Enarsson (m) och Sundkvist (cp).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1) av herrar *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m) och *Enarsson* (m), vilka ansett att det avsnitt av utskottets yttrande, som börjar på s. 10 med "De relativt" och slutar på s. 11 med "och II: 258", bort ha följande lydelse:

"De relativt förmånliga regler, som gäller i fråga om beskattningen av livförsäkringar, har sin grund i att det av sociala skäl ansetts önskvärt att medborgarna skaffar sig ett gott försäkringsskydd. Den omständigheten att under senare år den allmänna försäkringen successivt utbyggts och förbättrats har i och för sig inte minskat behovet av kompletterande försäkringsskydd. Utskottet vill här endast peka på angelägenheten av att genom försäkringar trygga försörjningen av sjuka eller invalidiserade anhöriga. Man kan i sammanhanget inte heller helt bortse från det inte obetydliga enskilda sparande som sker i form av försäkringar till fördel inte endast för den försäkrade och hans familj utan också för samhället i sin helhet. På grund av det minskade banksparandet har försäkringssparandet fått en ökad samhällsekonomisk betydelse. Mot bakgrunden härav och med hänsyn till att försäkringsanstaltens beskattning nyligen varit föremål för reformering finns det enligt utskottets uppfattning inte anledning att för närvarande överväga ändringar i fråga om den nuvarande rätten till avdrag för försäkringspremier

eller beskattningen av utfallande pensionsbelopp. Däremot är det, som ovan framhållits, angeläget att bestämmelserna rörande försäkringsbeskattningen är så utformade att de inte kan användas i syfte att uppnå icke avsedda fördelar vid beskattningen. Utskottet förordar därför att en utredning tillsätts med uppgift att överse bestämmelserna om beskattningen av P- och K-försäkringar i syfte att förhindra möjligheter till skatteflykt. Med det anförda anser utskottet sig ha besvarat motionerna I: 17 och II: 20 samt I: 219 och II: 258.”

2) av herrar *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m) och *Enarsson* (m), vilka under hänvisning till innehållet i motionen II: 935 ansett att utskottet under punkten B 3 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen II: 935 i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning av frågan om en utvidgning av det skatterättsliga pensionsförsäkringsbegreppet i enlighet med vad i motionen anförts.